

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

Hvordan finne dysleksi hos flerspråklige elever?

Seniorrådgiver
Liv Bøyesen

<https://nafo.oslomet.no/>

<https://nafo.oslomet.no/om-nafo/nafos-medarbeidere/liv-boyesen/>

1

Dagens tekst

Er det bare å teste og kartlegge seg fram mot målet?

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

2

Marianne Boberg –
«Et sted, en sti»

Kanskje lurt

- å finne en sti som andre har gått opp før?
- å sikre grunnlaget
 - verdi og holdningsmessig?

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

3

Arne Skouen

Et sterkt samfunns-
engasjement og
kamp for forsømte
gruppers rett og
verdighet...

Når Skouen grep
ordet, uansett
medium, var det for
å presentere en
story. Han var i
slekt med de gamle
eventyrtellere.
(Norsk biografisk
leksikon nbl.snl.no)
Her med datteren
Synne

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

4

For å nå gjennom, finne og sikre dem det gjelder trengs

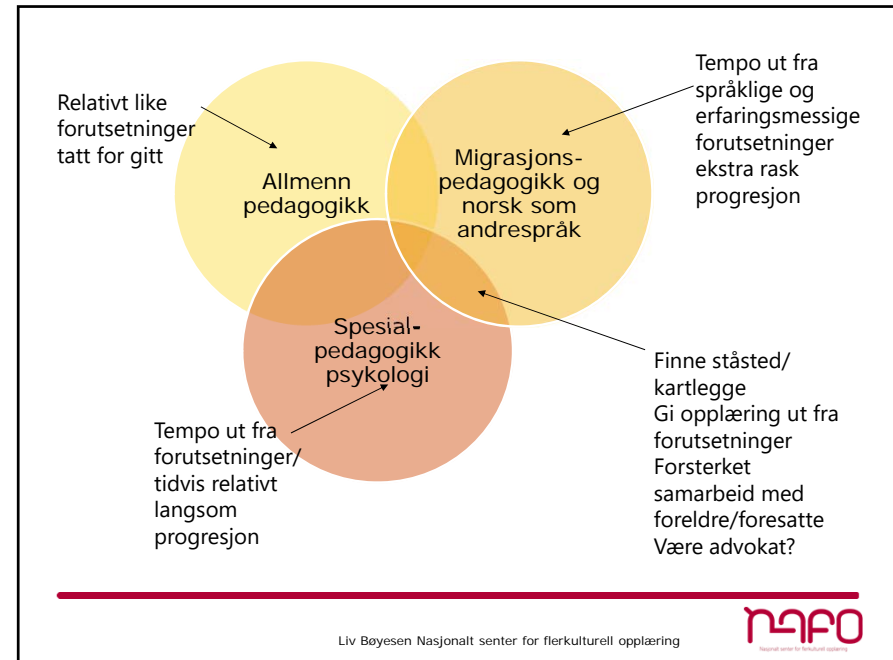
- En viktig talsperson – som Arne Skouen
- Foreldremobilisering – som for elever med spesielle behov
- Fagfolk som allierte og advokater

Kartlegging og utredning - fagfolks veier og framgangsmåter

Obs kompetanse

- Dette er ikke den samme for spesialpedagoger og migrasjonspedagoger/norsk som andrespråkspedagoger
– Spiller det noen rolle?

Språkutvikling versus spesialpedagogiske behov

Chasing a running target – å løpe etter bevegelige mål

Fallgruber – vinklinger

Spesialpedagogikk	Avvik, observasjoner	Norsk som andrespråk/migrasjonspedagogikk
Dysleksi?	Har fonologiske vansker (vansker med språklydene i norsk)	Typisk i en innlæringsfase
Kan være språkvansker	Viser vansker med norsk grammatikk	Typisk i en innlæringsfase
Kognitive vansker – lærevansker, hørsel?	Viser tegn på ikke å forstå	Ordforrådet
Familieforhold? Selektiv mutisme? Spesifikke språkvansker?	Har adferdsmessige avvik - - snakker ikke	Reaksjon på skolesituasjonen – evt traumer

Orddiktat - Lesesenterets prøve Kartlegging av leseferdighet

• NYI	ny	• BoK	bok
• yuul	jul	• MÅ	måne
• pøve	prøve		
		• HEST	hest
• Dag	dag	• FIL	fly
• kåve	kåpe	• MÅTE	traktor
• SEV	strev	• VARPI	paraply

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

11

Hefte 1:

<u>Oppgavetype</u>	<u>ant oppg</u>	<u>krit gr</u>	<u>E res</u>
Fon analyse/lyder i ord	12	8	8
Kjenne igjen bokstaver	16	10	15
Fra språklyd til bokstav	14	10	13
Orddiktat	12	4	3

Hefte 2:

<u>Oppgavetype</u>	<u>ant oppg</u>	<u>krit gr</u>	<u>E res</u>
<u>Ordlesingsoppgaven</u>			
Ord til bilde	20	11	16
<u>Ordlesingsoppgaven</u>			
Bilde til ord	20	9	8
Sentingslesing	20	9	9
Instruksjon (fargelegging)	10	4	3

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

12

Hvordan forklare feiltypene?

<http://www.omniglot.com/writing/somali.htm>

Bokstaver som representerer konsonanter

'	Bb	Tt	Jj	Xx	Kh kh	Dd	Rr	Ss	Sh sh	Dh dh
Cc	Gg	Ff	Qq	Kk	Ll	M m	Nn	W w	Hh	Yy

Bokstaver som representerer korte og lange vokaler

Aa	Ee	Ii	Oo	Uu	Aa	Ee	Ii	Oo	Uu
aa	ee	ii	oo	uu					

Konklusjon etter denne kartleggingen på norsk

- Eleven er i risikosonen
- Skolen er ikke effektiv

Tilgang via nettet ved henvendelse I alt 17 språk

Kartlegging av leseferdighet på somali

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

15

Resultater lesing morsmål

Registreringskjema for 2 klasse somali

Navn: _____ Klasse: _____ ant mulige grense ant rette

Bokstavediktat	20	13	20
feiltyper:			
Skrive første boks tav	12	6	11
feiltyper:			
Koble store og små bokstaver	16	9	13
feil/forvekslinger			
Skrive siste bokstav	12	4	10
feil/forvekslinger:			
Ordlesing, ord til bilde	21	4	12
forvekslinger			
Ordlesing, bilde til ord	21	3	8
forvekslinger:			
Vurdering av arb eidet med prøven:	blid X	nøytral	sur

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

16

Mer utdypende analyse og diskusjon her

Det er språket som bestemmer (red Louise Bjar) 2008 Fagbokforlaget

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

17

Konklusjon?

- En fordel å sjekke leseferdighet på morsmålet
- Morsmålet kan forklare avvik på norsk
- Avvik på norsk, kan tolkes inn i en forståelsesramme som vil vel – men som også kan føre til marginalisering – for utsatte grupper

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

18

Økning av ordforrådet

Ord og begrep
Et poeng å lage et skille?

vann med fart i

Det kommer og kommer

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

19

Mer om ord

Ord

- Tilfeldige
- Komplekse
- Abstrakte
- Metaforiske
- Smitter ikke
- Tar tid å tilegne seg
- Er merkelapper

<https://nafo.oslomet.no/fag/ppt/ressurser-for-ppt/>

Gå videre fra denne lenken og se evt artikkelen om

Betydningen av morsmålsferdigheter og sammenhengen mellom første- og andrespråket

som ligger gratis om en trykker videre her

Liv Bøyesen NAFO

20

Hva er utfordrende i norsk - formsiden

Lydmessig

- Vokaler
 - Fremre og rundete
- Konsonanter
 - forbindelser

Grammatisk

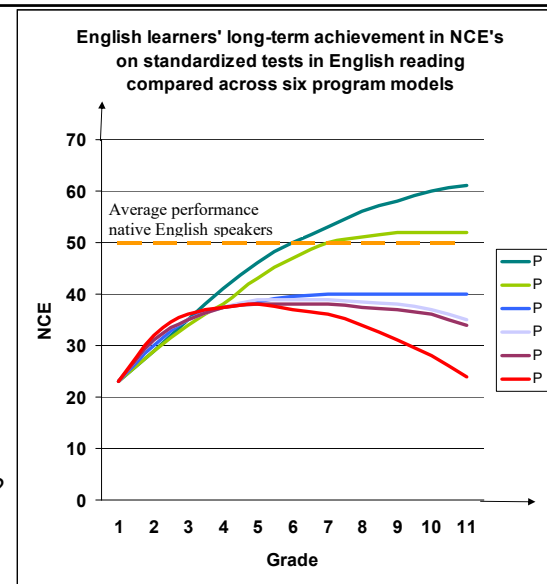
- Kjønn for substantiv
- Sammensatte ord
- Verbet på andre plass
- Subjektstvang
- Obligatorisk å bøye verb
- Bruken av «det»
- Bruken av «er» og «har»
- Dobbel bestemthet

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

21

Hvor lang tid tar det å lære å lese - å lære ordene?

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

22

Forklaring basert på Thomas og Colliers forskning og sammenfatning av forskning:

<https://www.thomasandcollier.com/>

- Y-aksen (den avhenglige variabelen) er resultater på standardiserte leseprøver oversatt til NCE-normalkurvekvivalenter - dvs persentiler med lik avstand
- X-aksen (den uavhenglige) er angivelser av trinn
- Den stiplede linjen på 50 persentilen er gjennomsnittet for elever med engelsk som morsmål
- De fargete kurvene viser resultater innenfor forskjellige organiseringsmodeller – de to øverste er tospråklige programmer og den nederste er ren assimilering

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

23

Erfaringsmessige utfordringer?

24

Språklig utforming og kontekst

Var det du eller jeg eller en nabo som skulle ha eple?

Liv Bøyesen, Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

25

Språklige uttrykk og eksempler som illustrerer, er det tydelige forskjeller i virkeligheten?

Hvem er størst av fugl og katt?
Erstatt hønsene med en ørn og de færrste vil være i tvil

Liv Bøyesen, Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

26

Prøvene må

- holde mål – være valide
 - måle det de er ment å skulle måle
- kunne brukes i samsvar med elevenes rettigheter
- være rettferdige
 - språklig
 - erfaringsmessig

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

27

Prøver fra NAFO (oppdrag fra Udir)

Kartlegging av nylig ankomne med liten skolebakgrunn, inkludert leseprøver
4 språk

Lastes rett ned

fra lenken til høyre her:
<http://nafo.oslo.met.no/grunnskole/kartleggingsverktoy/kartlegging-av-skolefaglige-ferdigheter/>

- Leseprøver
 - 2. og 3. trinn
17 språk
 - 4.-5. trinn
3 språk

Tilgang ved henvendelse her:

<http://nafo.oslo.met.no/grunnskole/kartleggingsverktoy/kartleggingsprover-pa-morsmal/>

- Kognitive prøver FLORO
 - Ordminne
 - RAN
 - Ordrepetisjon
20 språk (ett til skal komme)

Tilgang krever kursbevis

Mer om FLORO her:

<http://nafo.oslo.met.no/fag/ppt/>

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

28

Felles prøvebatteri (Utdanningsdirektoratet har hatt prosjektledelsen)

- **NAFO:**
- Ordminne - Auditivt sekvensielt minne
 - (i den fonologisk delen av arbeidsminne - Baddeley)
 - inneholder meningsløse og meningsfulle ord
- Prøve(r) på RAN
 - inneholder tall, bokstaver og tegninger (bilder)
- Ordrepetisjon
 - Inneholder meningsløse ord
 - Spørreskjema til elevene
 - Elevens egenvurdering av leseferdighet og leseutvikling

Flerspråklig
Ordminne
RAN og
Ordrepetisjon

- **Bredtvet:**
- **TROG – grammatiske prøver**
- **BPVS (British Picture Vocabulary Scale)**
- Setningsminne
- Kvalitativt verktøy Informasjon foreldre og lærere (pragmatiske ferdigheter bl a)

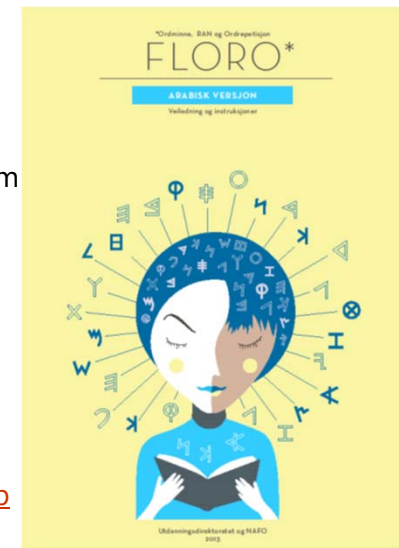
Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

29

Flerspråklig Ordminne RAN og Ordrepetisjon

- Kan bidra til å finne ut hvem som
- er i en andrespråks-situasjon, men uten spesifikke vansker
 - har genuine/spesifikke språkvansker?
 - har spesifikke lese- og skrivevansker?
 - har generelle lærevansker
 - har språklig forsinkelse?
 - <https://nafo.oslomet.no/fag/pt/floro/>

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

30

Etter denne gjennomgangen

- regner jeg med at resten av veien er grei
- skillet mellom spesialpedagogikk og migrasjonspedagogikk er klinkende klart
- dere vil sikre relevant kompetanse blant kolleger, egne medarbeiderne eller hos ledelsen

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

31

Marit Lunde og Sigrun Aamodt (red.)
INKLUDERENDE OG FLERSPRÅKLIG OPPLÆRING

<https://www.fagbokforlaget.no/inkluderende-og-flerspråklig-opplæring/19788245021554>

Marit Lunde og Sigrun Aamodt
Denne boken handler om opplæring i mangfoldige og flerspråklige klasserom. I kapitlene legger forfatterne vekt på hva som skal til for å skape et inkluderende læringsmiljø der alle elever opplever mestring, læring og fellesskap. Ett av kapitlene med eksemplet over har jeg skrevet.
Liv Bøyesen: Kartlegging i et minoritetsspråklig perspektiv

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

32

1. Det er språket som bestemmer (red Louise Bjar) 2008 Fagbokforlaget
2. Å greie seg i utdanningssystemet i nord og sør (red B. Broch-Utne og L. Bøyesen) 2006 Fagbokforlaget
3. Familielæring (red A.M. Hauge og S. Aamodt), Universitetsforlaget
4. Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn (red. T. Sand) rev. utg. 2008. Cappelen
5. Lesing og leseproblemer innen forskjellige ortografier. Kartlegging og vurdering av flerspråklige elever. (Liv Bøyesen. NOA nr 1 2008. Novus forlag.
6. Mangfold i språk og tekst. Lesesenteret og NAFO i samarbeid.

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

33

Noen aktuelle lenker på NAFOs sider

- NAFO: <https://nafo.oslomet.no/>
- Kartlegging: <https://nafo.oslomet.no/grunnskole/kartlegging-i-skolen/>
- Leseprøvene for tidlige trinn på morsmål: <https://nafo.oslomet.no/grunnskole/kartleggingsverktoy/kartleggingsprover-pa-morsmal/>
- Særskilt språkopplæring: <https://nafo.oslomet.no/grunnskole/saerskilt-sprakopplaering/>
- Ordforråd: <https://nafo.oslomet.no/fag/laeringsressuser/ordforrad/>
- <https://nafo.oslomet.no/kompetanseheving/skole/ordforrad-introduksjon/fordypning-ordforrad/>

Liv Bøyesen Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

34